

Napút-füzetek

41.

Szeget szöggel

Szójáték: gyűjtés, alkotás

Egy szóban több szó

Az Anyanyelvápolók Szövetsége Ifjúsági Vezetőségének gyűjteményéből

Megadtunk két meghatározást, az első egy kifejezést határoz meg, a második egy szót. Ha a kifejezést egybeírjuk, megkapjuk a második megfejtéseként előálló szót.

határozott névelős előkelő férfi – tengerkék: **azúr**
szív felőli tatár uralkodó – európai félsziget: **balkán**
szív felőli autómárka – egyfajta költemény: **ballada**
vízeresztést szabályozó eszköz kerti munkát végez – nagy szerencsétlenség: **csapás**
ütőhangszer kerti munkát végez – hajítás: **dobás**
alapul szolgáló elgondolás sokat ad – nem konkrét: **elvont**
ófrancia véredény – ing része: **gallér**
fűszőnyeg fegyverrel céloz – lószerszám: **gyeplő**
feltéve hogy kellemes – vízi jármű: **hajó**
feltéve hogy eldugott sarok – lódító: **hazug**
merre patás állat – fekete madár: **holló**
kedvezőbb fekvőhely – hűbéri alattvaló: **jobbágy**
kerti szerszám idéz – meggyőz, rábeszél: **kapacitál**
titkosügynök talál – les: **kémlel**
időszak szemével felfog – tornaeszköz: **korlát**
puha feszítőszerszám – has alsó része: **lágycék**
tisztít (a) lusta – nem édes szülő: **mostoha**
a másik – gyapjúból készült anyag: **nemez**
mellőzd a mezőgazdasági munkát – kacagj: **ne vess**
egyházi személy szöveget alkot – könyv anyaga: **papír**
a főváros egyik fele szintén – középkorban gyakori járvány: **pestis**
számos a nótám – tömeg: **sokadalom**
ollóval dolgozik a nótám – találmány forgalmazásának joga: **szabadalom**
kopasz tatár uralkodó – színesen: **tarkán**
kopasz patás állat – megműveletlen föld: **tarló**
kopasz állóvíz – tároló: **tartó**
katona kerti munkát végez – mező: **tisztás**
nem látó hímet – ugató hangot ad: **vakkant**
fém a patás állat – ruha gyűrődését eltávolító eszköz: **vasaló**
evőeszköz tisztít – tömegközlekedési eszköz: **villamos**

Baksa Bernadett

Süket ürge

Született egy lüke ürge,
süket füle tetű-szürke.
Egy füzetben elmerülve
hű esküt tesz felhevülten:

„Engem kerül ezer ürge,
nem lehetek ügyes, fürge,
fülelhetek, csend csücsül
fülemben, ez keserű.

Lehet, sűrűn megbüntetnek,
űznek, ütnek, felültetnek,
de egyszer remekül leszek,
megbecsülten szüretelek,

seprűn repülve ügetek,
megülhetek fellegetek,
perdülhetek, derülhetek,
üde szüzet megfűzhetek.

S menekülnek bűnfejük,
mert tüzes üstbe bekerülnek,
tüske-fűben elterülnek,
hüledezve elsüppednek.

S nem neveznek együgyűnek,
sületlennék, egyszerűnek,
fülemüle ügyelve ül,
s kedvesen betűz a sün.

Üresfejű nem leszek,
műveket kell gyűjtenem,
küzdenem kell rendületlen,
megfeszülve, szünettelen.

Nem füllentek, nem tűrhetem
e terheket s e nyűgöket,
eltűnhetek, megszűnhetek,
elrejt, fűt engem szűk rejték.

Elnyűtt testem felüdülhet,
lelkem kürtje megzendülhet,

fejem űrje felpezsdlhet,
hűs szememre üdv vegyülhet.

Füvet, rügyet megeszek,
felgyűlt bűzre ügyelek,
s egyszer künn feltűnhetek,
eszés, büszke, hű leszek!”

Vidám világ

Király Bálint zsvány titán,
kábít, ámít tíz lápi lányt,
máktintát szív kristálypipán,
hárpiáknál mintát pingál.

Gitárján már ritkán játszik,
inkább imát áriázik,
kritizálják is lármáját,
kihágását, rinyálását.

Bírálják zilált imázsát,
ám áhítják pálinkáját,
hisz' hiány itt a nyári házi,
inná mind, kit Bálint áthív.

– Szilvát tisztán ki más csinál?
– Ráhibáztál, másé silány!
Kívánják már nyilván titkát,
szállnak is rá zilált viták.

Tímár Milán nyápic finánc,
ázik-fázik, kint jár s kivár.
Házi párlás? Bárkit kizár!
S hiszi, Bálint tiltásban jár.

– Lári-fári! – kiált Bálint,
s ládikáit kitára mind,
bárt is állít, sámlit kiránt:
– Finánc, vizsgálj, s igyál piát!

Milán – szidván a hitvány hívást –
rááll, iszik, s nem lát hibát.
Tíz pint után bizvást kiált:
– Itt vár ám ránk vidám világ!

Bertalan Tivadar

Szeget szöggel

Egyetemi tanulmányai kitűnő eredményű befejeztével Zahallai Kelemen elhatározta, hogy mintegy tanulmányai folytatásaként orvos-pszichiátriai kutatásokkal foglalkozik. Az agy vizsgálatával és általában a pszichiátriával, ezen belül a pszichomotorikus, azaz bizonyos, még ismeretlen lelki sérültségből eredő, mozgásban kifejezésre jutó jelenségekkel. Meggyőződése volt, hogy ez a kevéssé feltárt terület nagyszerű témát nyújthat majdani nagydoktori dolgozatához is. Érdeklődése a legsúlyosabb, legreménytelenebb esetekre irányult.

Kutatásai konkrét terepét már egyetemista korában kiszemelte az egyik legszigorúbban őrzött fegyintézetben tett tanulmányi látogatáson. A felvezető tiszt kissé túlbuzgónak és talán nem is egészen szabályosnak nevezhető módon a fegyintézet legelzártabb, különleges biztonsági előírások szerint őrzött részlegét is bemutatta, ahol az olyan elmebeteg gyilkosokat, közöttük többszöri visszaesőket őrzik, akiket a nagy és kiszámíthatatlan kockázatok miatt egyetlen elmeógyógyintézet sem fogadott be.

Zahallai Kelemen itt érte az első maradandó élmény: a kukucszállón betekintve egy cellaméretnél jóval nagyobb helyiségben néhány alakot látott, akik fáradhatatlan, heves mozgással járó tevékenységet folytattak. Mindegyiküknek szerszám volt a kezében, akár újabb emberölésre is alkalmas eszközök, kinél kalapács, kinél harapófogó, volt akinél mindkettő, és hosszabb-rövidebb deszkaszálakba a betonpadlózatról felkapkodott szögeket verték és ugyanezen szögeket nyomban kihúzgálták. Mindezt a képtelenséget szinte tülekedve, mintha

versenyben volnának, széles mozdulatokkal, láthatóan nagy lelkesedéssel, időnként felharsanó kurjongatásokkal kísérve művelték. Körülöttük nagy összevisszaságban heverték a deszkadarabok, jórészt szitává lyuggatva.

Kapnak utánpótlást – jegyezte meg mintegy megnyugtatóan a fegyveres kísérő. – Elfoglaltság, elfoglaltság, ez a legfontosabb. Műhelymunkára nem alkalmasak, de valamit tenniük kell – tette hozzá némi kincstári elégteliséggel, s látva az ámuló tekinteteket, tovább magyarázott: – Nem bambulhatnak maguk el egy helyben életük végéig, mert innen élve nem szabadulhatnak. Kell valami értelmes cselekedet, ami kitölti ezeknek az ördög fattyainak a mindennapjait.

– Értelmes?! Beverik, kihúzzák... beverik, kihúzzák... – SZÖG-SZEG... be... ki... ki... be...

– Na látják! Létrehoznak valamit.

– Semmire se jó lyukakat. Lyukat a lyukban. Hiányt az anyagban. Gondolom, ezt tették az áldozataikkal is.

– Úgy van, de most csak a deszkák bánják, abból meg van elég. Hulladék anyag az asztaloműhelyükből. Tudom, hogy maguk, doktoranduszok, doktorok, tudós emberek, úgy általában bunkónak tartják a magunkfajta smaszereket, de ami engem illet, szorgalmas látogatója vagyok könyvtárunknak, s valamelyik könyvben találtam egy idézetet, amit megjegyeztem, mert nagyon ideillik; így hangzik: „miért nő a fű, hogyha majd leszárad? miért szárad le, hogyha újra nő?”* Látják, a természet is azt csinálja, amit ezek a hibbantak. Végül is, ezek az alakok is a természet kreatúrái.

– De mégis, hogy lehet ezt hasznosnak tekinteni?

– Láthatják, szívesen csinálják, és ezt fogják tenni, amíg mozdulni tudnak. A rab mindent szívesen csinál, ami nem kényszer, mert egész itteni létét kényszer alatt éli. Ebből a szempontból ezek az előember formájú tébolyodottak sem kivételek.

– Ez akkor, ugye, valami belső, kétségtelenül agyi indíttatású mozgáskényszer. De mondja csak, százados úr, ezek szabályos elítéltek?

– Egyáltalán nem szabályosak és nem elítéltek. Elmebetegeket nem lehet elítélni, de törvényesen vannak itt, mert nyilvánvaló, hogy veszélyesek a társadalomra. Ezt már bebizonyították, azért vannak itt, és persze azért, mert gyógyíthatatlanok.

– És egymásra nem veszélyesek? Mi van, ha egyszer csak deszkának nézik egymást?

– Nem gyakori. Azonos tevékenységben, azonos ösztönű közösségben élnek. Tagadhatatlan, előfordult már, hogy egymásba verték a szöveget, de ugye, ha meggondoljuk, ez nem nagy veszteség az ő helyzetükben, hogy ne mondjam, az emberiség és intézetünk se veszít sokat. Általában hamar rájönnek, hogy a társuk nem deszka.

– És hogy kezdődött ez az izé... ez a hasznos tevékenység?

– Valamikor, jó régen intézetünk pszichológusa találta ki, hogy megmozgassa őket. Valami furmányos módszerrel rábírta ezeket az ütődötteket, s ezek lassan rászoktak. Mondják, hogy derék pszichológusunk néhányszor alig bírta megmenteni a bőrét, de végül is sikert aratott.

* Idézet Babits Mihály *Esti kérdés* című verséből

Visszaemlékezve, amit látott s amit kísérő szöveggként hallott, SZÖGet ütött Zahallai Kelemen fejébe. Először furcsállotta, hogy gondolatban, nyilván kényszeres ösztönből eredően, önmagára is alkalmazta a „SZÖGet ütött” kifejezést. Egyáltalán, maga a SZÖG szócska felkavarta kissé, de megerősítette elhatározásában. Mindaz, amit ez a szó, amely remélhetőleg jövőbeli kutatási terepét tárgyiasítja, olyan lélektani Ariadné-fonalat feszíti ki, amelynek a mentén bizonyára messzire lehet jutni.

Szinte követhetetlenül szövevényes úton-módon, némi összeköttetésekkel megszerzett hivatalos engedélyekkel felfegyverkezve jelentkezett a fegyház parancsnokánál.

A parancsnok, egy szikár csontember nem lelkesedett:

– Természetesen a saját felelősségére – így kezdte. – Erről természetesen nyilatkozatot kell aláírnia és alá kell vetnie magát a szigorú házszabályoknak – így folytatta. Két tenyerét íróasztala lapjára feszítette, szemöldökét magasan felhúzta, s következett az alig titkolt nehezményezés: – Persze vigyáznunk kell magára. Erőket köt le.

– Megpróbálok észrevétlen lenni.

– Ne nevetessen! Hogyan volna ez lehetséges, ha itt, házon belül jön-megy? És ha szabad kérdeznem, hogyan kutat, ha nem érintkezik a delikvenssekkel, akik – erre mérget vehet – nem fognak kellemes társaságot alakítani?

– Körültekintő leszek és tapintatos.

– Tapintat egy fegyházban... Hogy érti ezt? Na jó. Én inkább azt mondanám, sőt, határozottan javasolom, legyen nagyon óvatos, mert ez itt nem apácazárdá, különösen nem az a szektor, amelyet tanulmányozni szándékozik. Ezt ne hagyja figyelmen kívül egy pillanatra sem! És arról se feledkezzen meg, hogy bár viszonylag szabad mozgása van, minden lépéséről tudnunk kell, mert kíséret nélkül az ajtók sem nyílnak. Ez személyes biztonsága érdekében is elengedhetetlen. Jó munkát!

Az újdonsült, hivatásos lélekbúvár s agykutató nem nagyon tudta, miként is kezdje ezt a „jó munkát”. Egyelőre lecövekelte magát a foglalkozási idő alatt a dupla vasajtókkal ellátott folyosón a kukucskáló fala és az ebből kiemelkedő pillér SZÖGletébe, és ekkor azt már tudta, hogy huzamosabb ideig ez lesz az ő háromSZÖGelési pontja. Elnevette magát. A közönséges, hétköznapi szavak, lám, SZÖG tagot hordoztak. De miért kellett megnevezni a helyet, és miért tűnik fel egy ilyen mellékes dolog? Még ha filológus lenne... Nevetése nem volt szívből jövő, amit maga a kukucska élménye is lehetetlenné tett. Ugyanazt látta, amit tanulmányi útja során: heves mozgás, zörgés, ricsaj, csapkodás, kopácsolás, SZÖG be... SZÖG ki... SZÖG be... SZÖG ki...

Fegyveres kísérője fel s alá járkált a folyosón. Feladata egyáltalán nem szórakoztatta. Egy idő után kifakadt:

– Maga csak leskődjön! Meddig akarja csinálni? Én kicsit eltűnök. Mikor nyissak ajtót?

– Amíg lehet, figyelem őket, mintegy bemelegítőként. Úgy nagyjából meg akarom különböztetni őket.

– A foglalkozásuk vacsoráig tart, akkor visszatereljük őket az egyszemélyes celláikba, oda visszük nekik az ellátmányt. Magának persze nem kell megvárnia

az átvonulást. Mellesleg, nem is lenne ajánlatos. Ezt elrendezni fegyveresen is többemberes feladat.

– Nem mennek önként?

– Többnyire mennek, mert éhesek, de néha megvadulnak, mert addig nem jöhetnek ki a folyosóra, amíg egyenként a földre nem dobják a szerzőszámokat, amelyekhez nagyon ragaszkodnak. Akármilyen hülyék, ezeket a mindennapi gyakorlatokat már megszokták, de azt nyilván ön is jól tudja, hogy az ilyen alakok kiszámíthatatlanok. Na, akkor megyek, nemsokára viszanézek.

Zahallai Kelemen jegyzetelni kezdett. Figyelt és jegyzetelt. Karakterjegyeket keresett, mozdulatokat, hangokat igyekezett megkülönböztetni és a megfelelő személyekhez kötni. Az azonos cselekvés különbözőségeit igyekezett regisztrálni. A társadalmi léttel összeférhetetlen, zárt közösség életét próbálta értelmezni, vagy legalábbis közelebb jutni az értelmezéshez. Mindezt első lépésnek, afféle puhatolózásnak, az első személy kiválasztásához szükséges vizsgálódásnak tekintette. Nyilvánvaló volt, hogy ez a kukkolgatás nem vezethet számottevő eredményre, még kevésbé eredményezhet mélyre ható analízist, arra azonban megfelelő, hogy hasonló múltú, hasonló rémes tetteket elkövető, azonos körülmények között vegetáló, egyaránt bomlott agyú automata-emberek külsődleges jegyeit szemügyre vegye. Feltűnő volt, hogy megjelenésükben, mozgásukban s azonos cselekvésükben mennyire nem egyformák. Volt, aki ülve dolgozott s minden ütését térde rángásával kísérte, mintha nem is a SZÖG fejére, hanem a térde kalácsára mérte volna ütéseit. Másvalaki állva, ugrándozva kalapált, valamelyikük minden SZÖGfejre mért ütésnél még vakkantott is egyet. Ugyanakkor megállapítható volt, hogy a legemberibb kinézetű, szinte jó formájú alaktól a legbrutálisabb figuráig egyaránt nagy rutinnal művelték a hiábavalóságot. Különböző arckifejezésük ellenére, tekintetükben is volt valami közös, mintha vakon messze néznének, és a mosoly a szájuk szegletében, amit szinte odaragasztottak. Na igen. Lényegében még ez is felderítetlen, kutatásra váró jelenség. Mi lehet a háttere, hogy az elmebeteg, még ha gyilkos, még ha elbambult, – Zahallai Kelemen kifejezésével élve – pszichoszomatikus arckifejezésűek is, általában mosolyognak vagy éppen vigyorognak? Mindez pedig SZÖGes ellentétben áll a helyzetükkel. – Atyaisten! – rezzent össze a gondolattól a tudós ember –, már megint egy szó, amelynek SZÖG az egyik alkotóeleme. Persze ezen semmi csodálkozni való nem volna, de miért üt ez minduntalan SZÖGöt a fejébe?

* * *

– Kiválasztottam valakit – jelentette a parancsnoknak, és engedélyt kért a kiszemelttel történő közvetlen találkozáásra.

A parancsnok fel s alá járkált az orra előtt, végül, nem mulasztva el, hogy aggályait kifejezze, kegyesen, de lemondó kézlegységgel megadta az engedélyt.

– Azt újra leSZÖGezem – emelte fel a hangját és a mutatóujját búcsúzóul –, csak a saját felelősségére, természetesen csak a saját felelősségére!

Zahallai Kelemennek megizzadt a tenyere. Azonnal tudta, hogy ezt nem a megismételt intelem, hanem a leSZÖGezem szó okozta. Nem tudta megfejteti,

hogy a SZÖG szó vagy szótag spontán felbukkanása miért okoz minden alkalommal ilyen izgalmi állapotot. Kis idő múltán ismét hallotta a parancsnok hangját:

– Biztonsági embereink természetesen a kontaktus teljes ideje alatt jelen lesznek, elsősorban a maga érdekében.

– Jobb szeretném...

– Nem fogják zavarni. Ha szabad érdeklődnöm, tulajdonképpen mi a célja a személyes kontaktusnak?

– Mi ezt úgy hívjuk pszichofizikai analízis, azaz a testi és lelki jelenségek összefüggésének feltérképezése. Nem gondolom, hogy gyors sikert lehet elérni ezen a téren, de azért vagyok itt, azért választottam a legnehezebben kezelhető, legsúlyosabb deformáltságú közösséget s kezdetnek személy szerint azt az egyedet, akit kiválasztottam, hogy szélsőséges megnyilvánulásai valamiféle kiindulási pontot adjanak nekem és alkalmat nekik arra, hogy külsős jelenlétre és kérdéseimre reagáljanak. Ezekből próbálok következtetésekre jutni.

– Hát, sok szerencsét a kiindulási pontjához! Azért arra kíváncsi lennék, tudják-e majd értelmezni a kérdéseit.

* * *

Két markos smasszer vezette elő a delikvenst, akinek nem tűnt el a vigyor a képéről és semmi rendellenes viselkedést nem tanúsított. A néhány hosszú, derékSZÖGben – már megint egy SZÖG! – irányt váltó folyosókon végighaladva Zahallai Kelemen elgondolta, hányszor kell majd végigvonulnia ezzel a kísérettel ezeken a folyosókon, mire egyenként s előreláthatólag változtatgatva, többször is sorra veszi a SZÖGezőket.

Egy cellaszerű helyiségbe érkeztek. Ott a kiválasztott engedelmesen helyet foglalt egy feneke alá tolt széken.

Már a folyosókon végigvonulva és most itt is feltűnt az elmeszakértőnek, hogy vizsgálendő anyaga sokkal SZÖGletesebben mozog, mint a közös teremben a „hasznos” foglalkozásokon. Már megint! Miért pont így fogalmazta meg magában észrevételét, miért éppen a SZÖGletesebben kifejezéssel nyugtázta megfigyelését? Fogalmazhatta volna például úgy is, hogy darabosabban, de feljegyzésében mégsem ez utóbbi szót használta.

Közben a két ór is elhelyezkedett az egymással szembeni falak mentén. Csak Zahallai Kelemen nem ült le, legalábbis egyelőre. Megtámaszkodott a kóppott, kincstári íróasztal peremében és feltette az első kérdést:

– Mit szeret csinálni a legjobban?

A páciens nem felelt. A vasrácsos ablakot bámulta és változatlanul vigyor ült a képén. Laikus embernek, mint például a két ór, bizonyára idétlen arc-torzulásnak minősültek volna ezek a megmerevedett vonások, ha egyáltalán megfigyelték volna.

A pszichiáter megismételte a kérdést, amely olyan volt, mintha épeszű emberhez intézné:

– Hall engem? Árulja el, mit szeret a legjobban!

– SZÖG – hangzott végül a felelet, és most már tompa, nevetésszerű nyög-décseléseket is hallatott.

– Mit szeret a szögekben?

– Kalap...ács...vaskalap...ács...rács...cs...cs...cs... – hangzott valami feleletféle, és lendületes mozdulattal is kísérelte válaszáat, mintha most is a kezében volna a megszokott szerszám.

A kettészakított kalapács szó utáni vakkantásokban bizonyos logikát fedezett fel a kutató elme, s ez igen megörvendeztette. A ködös logika valamiféle kommunikáció lehetőségét ígérte.

Zahallai Kelemen maga alá rántott egy széket és egészen közel csusszant pácienséhez. – Jó, menjünk tovább! – biztatta magát felvillanyozódva, és mozdulatában is érzékelhető, hipnotikus sugárzást gerjesztve magából, elszántan kivágta a következő kérdést, ami csupán egyetlen szóból állt, azért mégis félreérthetetlenül kérdés volt. A szóba megint egy olyan szótag tolakodott, ami már kutatásai kezdetétől fogva, mindig bizonyos feszültséget okozott a homloka mögött. A kérdés kényszeres volt, nem is tudta, miért pont ezt mondta ki:

– SZÖGesdrót?! Na?... – kérdezte lassan, tagolva, és hosszan, mélyen, szinte pislogás nélkül szúrta tekintetét páciense meghatározhatatlan pontra meredő szemébe.

A páciens nem felelt, csak az odvas fogai közötti résen átsziszegő hangot hallatott, közben feje fölé lökte két karját, mintha kapaszkodna.

– Na?!... Na?!... Szögesdrót!... Mi jut eszébe?

– SZÖG – SZEG...g...g... – vakkantgatta, miközben mintha merevbbé vált volna állandó vigyora, s az amúgy is mértani idomot példázó feje mintha még SZÖGletesebbé formálódott volna. És folyamatosan, mintha láthatatlan szobrász matatna egy agyagfejen a mintázófájával. A pszichiáter legalábbis így látta, s nyilallóan homlokon vágta a vizuális megállapítás, azaz a SZÖGletesebbé kifejezés. Meg kellett állapítania, hogy napról napra érzékenyebbé válik az efféle SZÖG-nyelvre. Ez a legújabb SZÖG szótag nem úgy jelentkezett, mintha egy fogalom vagy folyamat része lenne, hanem szinte mindentől elkülönülve, mint önálló, kézzelfogható, testet öltő tárgy. Mint olyan valami, amit belevernek a deszkába.

Az egyik ór már bóbiskolt, a másik szorgalmasan dobolt a térdén az ujjával. Éberségük a szigorú szolgálati szabályzat része volt, és ez jelen esetben különös fontossággal bírt, mert a kutató, ez a kellemetlen civil hallani sem akart arról, hogy elővigyázatosságból bilincset alkalmazzanak. Az volt a határozott véleménye, hogy ez az eszköz nemcsak a testet, de még a viszonylag ép (viszonylag, mert abszolút ép persze nincs) pszichét is bilincsben tartja. Márpedig az ő célja éppen a psziché felnyitása.

A smaszerek váratlan, hangos kiáltásra ugrottak fel. A kutató is hátrahőkölt.

– Fogó!... gó...gó... – kiabálta a kísérleti személy, közben előre-hátra himbálódzott és a csuklóját billegtette.

– Harapófogó? Ugye... na... – mondta nyugtatólag az elmekutató.

– Harap... harapós... pós... pós... – váltott pampogásra a kísérleti alany. – Fűbe harap – tette hozzá a végén, váratlanul.

– Egy értelmes, kerek tőmondat! Hallották maguk is?! – lelkesedett Zahallai doktor és sietve jegyzetelt. Ez után újabb hipnotikus hullámokat kibocsátva, tekintetét ismét merően és hosszan páciensére SZÖGezte, közben azon tűnődött, mi legyen a következő lépés. Döntését kissé késleltette, hogy saját tekin-

tetét értékelve a SZÖGezte szóban helyet foglaló SZÖG szótag, érzése szerint, mintha valóságos szög volna, hegyével a homlokát érintette. Végül spirituális kérdéssel állt elő:

– Isten?

A vizsgált személy nem felelt. Szemgolyóit a mennyezet felé fordította, olyannyira, hogy csak a szeme vérekes fehérje látszott.

– Krisztus?

– Megint pantomimes válasz érkezett: a kért széttárta karját és féloldalan mellére csuklatta a fejét. Ápolatlan SZÖGhaja a homlokára hullott.

– Csodálatos! Vizuális beszéd – örvendezett Zahallai Kelemen doktor, de közben kényszeresen a homlokához kapott, mert azon a bizonyos ponton megint szúrást érzett. – Értelmes reagálások – nyugtázta magában páciense mozdulatait s mimikáit, és a szúrás ellenére figyelemre méltó eredménynek könyvelte el kísérleti vizsgálódása eme kezdeti SZEGmentumait. Újabb nyilallás a homlokon: beverik... kihúzzák... verik... húzzák... – elmúlt, vége. – Nagyon jó – és jegyzetelt. Aztán jött az újabb kérdés: – Anya?!

Reagálás nem történt. Az újabb szóval megcélzott csupán a nyakát tekergette, mintha csak tornáztatná.

– Apa?!

Megint semmi, csak a vigyor szélesedett az arcon. Az agykutatót immár nem az elmaradt szóbeli válaszok érdekelték, sokkal inkább a mimika és a tekintet változásai, meg a test, főképp a végtagok mozdulásai. Sokáig habozott, hogy kibökje-e utolsó kérdését, de végül megtette:

– Vér?!

Az agyfürkésző fokozott összpontosítással figyelt.

A széles vigyor hangos röhögsre váltott, az egész agyagarc megmozdult, a szemek összeszűkültek, s a száj mindkét SZÖGletében buborék jelent meg.

– Mára befejeztük. Nagyon eredményes nap volt, uraim. Köszönöm. Visszakísérhetik.

Az örök felsóhajtottak, közrefogták a kísérleti alanyt, ám ekkor hirtelen mintha minden eddigi, szinte idillikus eredmény összeomlott volna, mert a fogoly kirántotta magát a két markos smasszer öleléséből, a kívül-belül rácsos ablakra vetette magát és ott maradt lógva, mint valami óriási pók. Kalimpáló lábakkal védekezett, s csak hosszadalmas tülekedés és egy nyugtató injekció után lehetett lefejtetni. Üvöltött és harapott. Bilincsbe verve, a térdén húzva vonszolták el.

* * *

Ezek után hosszú hónapokig tartó, módszeres, de egyáltalán nem izgalommentes, időnként életveszélyes jelenetekkel tarkított kutatási időszak következett. Zahallai Kelemen doktor változtatott páciensekkel, egyre újabb és újabb tesztekkel állt elő. Különböző műszeres vizsgálatokat is végzett, diódákat kapcsolt a koponyára. Lassacskán teljesen rátelepedett a fegyház orvosi rendelőjére és sorra extra szolgáltatásokat igényelt a személyzettől, nem kis mértékben felborítva az intézmény természetes rendjét.

A parancsnok egyre idegesebb lett, és azon gondolkodott, hogy talán helyes volna SZEGre akasztani a doktor kutatói buzgalmát. De hogyan is lehet ezt

megtenni, ha ennek az alaknak minden belső indíttatása gyors tudományos eredményekre ösztönzi őt? Hacsak nem magával a kutatóval együtt lehetne megoldani ezt a SZEGre akasztást. A fősmasszer idegesen megrázta magát, el akarta hessegetni a SZEGre akasztás gondolatát, mert házi pszichológusa megsúgta, milyen különleges lelki s fizikai hatást vált ki a SZEG-SZÖG bármilyen változata az egyre terhesebbé váló agyfűrkészből. A parancsnok szinte már maga is szúrást érzett a homlokán, mintha csak a szög hegye őt is megérintette volna. Persze ehhez az érzéshez már az is elegendő volt, ha Zahallai Kelemenre gondolt.

A helyi, üdítő kutatási szünetekben, amikor a buzgólkodó éppen házon kívül tevékenykedett, azaz a bűnügyi levéltárat bújta, hogy felkutassa alanyai előéletét, a parancsnok a felettes hatóságoknak megfogalmazott jelentését, átmenetileg megnyugodva, rendre elhalasztotta.

Zahallai Kelemen doktor az agyament csapat személyenkénti gyilkos tetteire, lehetséges indítékaikra, de még inkább az ezeket megelőző időszakokra volt kíváncsi, egészen a gyermekkorig visszamenőleg. A hasonlóságok és különbözőségek összevetéséből bizonyos szintézisre próbált következtetni. Feljegyzései már kötetnyire rúgtak, de a szintézis még váratott magára.

Valahányszor megjelent a fegyházban, a fogadó személyzet tekintetére homály borult, s onnan leolvasható volt a ki nem mondott mondat: „Már megint itt van!”

Az agykutató érezte ezt, de nem érezte visszafelé, hogy tudja ő jól, hogyan s miként vélekednek róla meg a tevékenységéről. Mit is várhatna ezektől? Hol vannak ezek a tudomány világától? Tette a dolgát és természetesnek tekintette, hogy a legkisebb tudományos eredményért is pokolra kell menni. Ő még szerencsés is, mert a pokol itt helyben a rendelkezésére áll. Az is természetes, hogy a tudós küzdelmét és küzdelme értelmét a laikusok nem érthetik. Legújabb ötlete az volt, hogy kívülről történő leskelődés helyett bemegy az oroszlan barlangjába, vagyis a foglalkozási terembe, s akárcsak azok teszik ott bent, ő is kalapácsot fog és kipp-kopp... szszsz... SZÖG be... SZÖG ki... – így fognak megnyitni, ha ő is közösségi taggá válik, még ha csak látszólag is.

Na hát erről aztán a parancsnok hallani sem akart.

Ez az ember megrögzött tudományellenes – nyugtázta magában Zahallai doktor –, most akar megállítani, amikor már-már korszakos összegzése előtt állok kutatásaimnak, amelyeket nemsokára bizonyára nagy feltűnést keltő publikációban tárhatok a tudományos világ elé?

Mindent és mindenkit megmozgatott a felettes hatóságoknál. Táskáját púposra megtöltő feljegyzéseivel támogatta kérelmét és igazolta eddigi eredményeit. Feljegyzéseivel senki nem törődött, bele sem lapoztak, de végül megunták és rábólintottak a különleges engedély kiadására, amely úgy rendelkezett, hogy „megerősített védelem mellett, meghatározott időtartamra...”.

A parancsnok a haját tépte: – Ez egy eszelős! Hogy verjék bele a SZÖGöt! De mégse, a szentségit! Ez az én felelősségem... – és a homlokához kapott, mert ott iszonyú szúrást érzett.

Az örült kísérlethez egy hattagú, fegyveres csapatot jelölt ki, és a meghatározott időben, gyűrűbe fogva a nagy agykutatót, beléptek a foglalkozási terembe.

Néhány kalapács megállt a levegőben s néhány SZÖG halk csörrenéssel hullott a padlóra meg a deszkalapokra, amiből jól látszott, hogy határozott reagálást váltott ki a szokatlan esemény. Recsegték a szertehányt, agyongyilkolt deszkadarabok a bakancsok talpa alatt.

Zahallai doktor széles karmozdulatokkal jelezte, hogy csak tovább, kalapálszanak csak nyugodtan, ő maga is ezt fogja tenni mindjárt. – A példa ereje, az együtt tevés varázsa... – mormolta az orra alatt. – Deszka van, SZÖG széthullajtva mindenfelé – konstataálta elégedetten, azzal diadalmasan előhúzott egy kalapácsot köpenye jobb zsebéből.

Már az első ütésnél eldőlt a SZÖG s ő rávert az ujjára, amit villámgyorsan megnyálazott. A következő SZÖGget praktikus módon egy lyukba állította, így az szinte magától átment a deszka túlsó oldalára. Aztán újabb SZÖG és kipp... kopp... SZÖG beverve, aztán harapófogó került elő bal köpenyzsebéből és szszsz... SZÖG kihúzva. Mindebből világossá vált, hogy gondosan készült erre a manuális, közösségi tevékenységre. Mivel is lehetne nagyobb bizalmat és kapcsolati lehetőséget teremteni, mint azzal, hogy mimikri módon környezetünk-höz hasonulunk? A levegőben megállt szerszámok is megindultak, és SZÖG be... SZÖG ki... újra teljes üzemre kapcsolt a gépezet. A vakmerő és tántoríthatatlan agykutató ezúttal fejben jegyzetelt, és egyelőre meglegedett azzal, hogy minden jel szerint sikerült bekapcsolódnia a kollektív cselekvésbe, előkészítve ezzel értékes személyes kontaktusokat és további megfigyelési alkalmakat. Olyannyira átadta magát a lelkesedésnek, hogy mellékes körülménynek találta a nyilalásokat, amelyek minden egyes SZÖGfej megütésekor az ő fejében előálltak, akárcsak mintha saját magát kólintgatná fejbe.

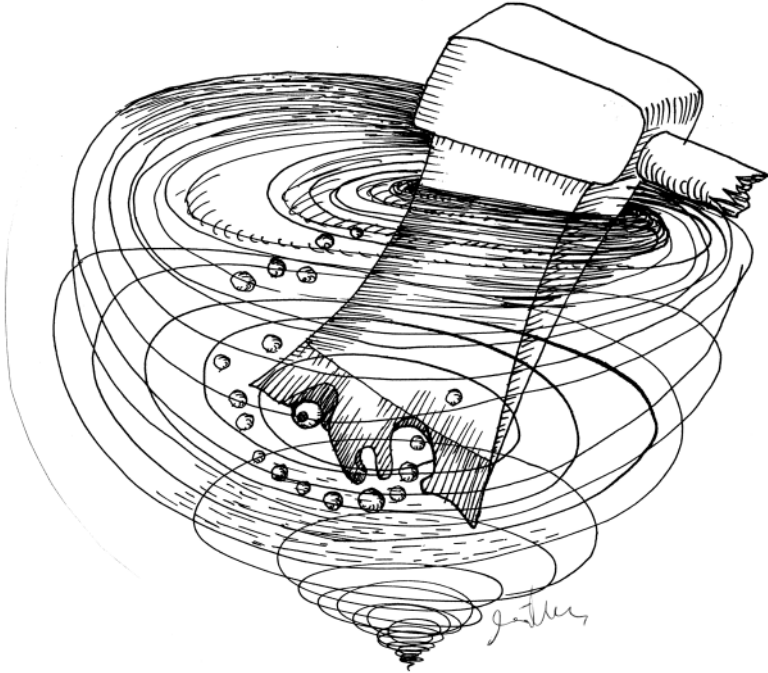
A kísérő csapat igyekezett szorosan mellette tartózkodni és éberem figyelni mindenki kalapácsát. SZÖG be... SZÖG ki... kipp... kopp... szszsz... Az őrizők lassan úgy találták, hogy lejárt az engedélyezett idő. Csak többszöri felszólítás után, nagy nehézségek árán tudták leállítani Zahallai Kelement, hasonlóan ahhoz a művelethez, amikor ezek közül az agyalágyultak közül kellett egyet-egyét kiemelni.

Az agyfürkésző nagyon elégedett volt az eredménnyel. Távozáskor, a hosszú folyosókon végighaladva, nyilalásai is abbamaradtak. Úgy érezte, közelebb jutott egy közösségi rituálé titkának megfejtéséhez. Immár nem táplált kétséget célját illetően, hogy megtalálja az agynak azt a szektorát, amely az efféle, szélsőségesen rendellenes cselekvéseket irányítja. Örömeben, komoly tudóshoz nem illő szökelléseket produkált, s ettől a zsebeibe zsúfolt súlyos teher, a szerszámok mellé tömődött SZÖGhalmok a zsebeket kiszakítva, csilingelő hangú SZÖGhullással ünnepelték lépteit. Mindkét, lanyhuló szorítású markából is SZÖGek potyadoztak, miáltal egyre ruganyosabbá váló lépteit, egész hosszú vonulását végig villogó SZÖGpálcikák SZEGélyezték.

A kísérők vezetője megtette kötelező jelentését a fegyház parancsnokánál, aki ezek után úgy határozott, hogy maga is jelentést tesz a felsőbb parancsnokságnál, bűnös módon elvágva ezzel annak lehetőségét, hogy egy formálódó, korszakalkotó felfedezés eljusson a végkifejletig. Jelentése végén, függelékként megjegyezte, hogy célszerű volna megvizsgáltatni az agykutató agyát.

Így ütköznek falba a legnemesebb törekvések.

A veszteségről

Először esztelenül veszteget (1: értéket, 2: embereket, azaz korrumpál), majd nem marad veszteg, majd mindent megvesz (vásárol), aztán ő vesz meg (veszetséget kap) és elvesz (1: feleséget, 2: értéket, azaz eltulajdonít), s hogy ne legyen vesztes, csak úgy tesz-vesz, mindent felvesz (1: rongyos gúnyát, frakkot, 2: elhullajtott tárgyat, 3: pózt). Veszkődik, veszekedik s majd egyszerre csak fejvesztetten forgolódik, végül szemfényvesztő módon, cikázva, veszélyt testesítve, lassan, mint vessző az örvényben, elveszett önnön vesztőhelyén.

Ő volt a veszett fejsze nyele.

2009 is az állatok éve lesz?!

Van az úgy, hogy a fark csóválja a kutyát. De amelyik kutya ugat, az nem harap, ám ha mégis, akkor ebsont beferr, és eben gubát cserél. Aztán lesz eb ura fakó. Hát itt van a kutya elásva, bár ebből sem lesz szalonna, inkább nyeljük le a békát vagy várjuk a sült galambot, de ne kössük az ebet a karóhoz! Nehogy a kutya megegye a telet! Igaz, akinek nincs kutyája, maga ugat este, még hogy a pénz beszél és a kutya ugat? S ha szegények vagyunk, mint a templom egere, vigyázzunk, nehogy darázsfészekbe nyúljunk, mert akkor hallgatni kell, mint a süket disznó a búza között. Tudni kell, nem erőszak a disznótor, nem mondhatjuk: itt a kezem, nem disznó láb.

Azt mondjuk a gyerekeknek, tanulj, tinó, ökör lesz belőled, vén kecskeként nyalogatjuk a sót, és forgolódunk, mint a tojó galamb. Majd úgy élünk, mint hal a vízben. Igen, a nagy hal megeszi a kis halat, ettől bűzlik a hal feje, és lehet, hogy ezért sok az eszkimó és kevés a fóka. Míg más vergődik, mint a partra vetett hal, mi kóválygunk, mint gólyafos a levegőben, mert nem melengetünk kígyót a keblünkön, és mert ha ló nincs, jó a számár is, mert akit a kígyó megmárt, az remeg a gyiktól is. Aztán mégis szemtelenek leszünk, mint a piaci légy, habár most sem ütünk két legyet egy csapásra, hiába akarnánk, nem tudunk majd ágyúval verébre löni, hiszen a hátunkon hordjuk a házunkat, mint a csiga. Hiába értjük az ábécét, mint a tyúk, mégis buta tyúkok vagyunk. Pedig tudjuk: a jóllakott macska nem fog egeret. Vagy mégis? De ettől nem fogunk kiabálni, mint a fába szorult féreg, mert nem vagyunk báránybőrbe bújt farkasok. Télen is arra gondolunk, egy fecske nem csinál nyarat, mert a lónak is négy lába van, mégis megbotlik, és nagy a feje, búsuljon a ló. No, de ne csapjunk a lovak közé, hisz úgyis azt a lovat ütik, amelyik hús, aztán átesünk a ló túloldalára. Betérünk a kocsmába, mert ökör, aki egymagában iszik, rákapunk, mint maci a lépes mézre, hazatalálunk, aztán bámulunk, mint borjú az új kapun. Asszonyka néha buta, mint a liba. Igaz, ha nincs otthon a macska, akkor cincognak az egerek, ha pedig az alamuszi macska nagyot ugrik, legtöbbször talpra esik, és kiugraszítja a nyulat a bokorból, sőt kígyót, békát kiált rá, de nehogy a nyúl vigye a vadászpuskát! De lehetne birkatürelme is, mert ugye, házi nyúlra nem lövünk... Mert a végén a verebek is azt csiripelik: bagoly mondja verébnek, hogy nagy fejű, ugyanis utánozás majomszokás. Ezért örülünk, mint a majom a farkának, és inkább hízelegjük, mint a macska, hogy aztán madarat lehessen velünk fogatni. Fontos, hogy ne igyunk előre a medve bőrére, mert aztán menekülhetünk, mint patkány a süllyedő hajóról, mert minden bizonytalan, mint a kutya vacsorája, és késő bánat eb gondolat.

2009-ben is boldogok leszünk. (Mint a tejbe esett légy?) Talán akkor, ha nyelünk, mint kacsa a nokedlit... Egy biztos: ember embernek farkasa! Ahogy a latin mondja: homo homini lupus est...

Gárdonyi Éva

A viccekben fellelhető nyelvi leleményből néhány, avagy a „hogy hívják a ...”-viccek

1. A humor a betűk megváltoztatásából, cseréjéből, illetve elvonásából ered.

- *Hogy hívják az okos kisfiú nagyszülőjét?*
- *Agymama.* ~ nagymama
- *Hogy hívják a csigalányt?*
- *Csiga-bige.* ~ csigabiga
- *Hogy hívják a szellemek felvonulását?*
- *Démonstráció.* ~ demonstráció
- *Hogy hívják az elefántok társadalmi krízisét?*
- *Ormányválság.* ~ kormányválság
- *Hogy hívják a XXI. századi hajótöröttet?*
- *Robinson Cursor.* ~ Robinson Crusoe
- *Hogy hívják a borostás papot?*
- *Szórzetes.* ~ szerzetes
- *Hogy hívják a vámpírok adminisztrátorát?*
- *Vérelszámoló.* ~ bérelszámoló

2. A játékosság a furcsa tagolásnak, valamint a szavak többértelműségének köszönhető.

- *Hogy hívják az öreg bűvészt?*
- *Csiribá.*
- *Hogy hívják a német jegesmacit?*
- *Dermedve.*
- *Hogy hívják a jó legkisebb fiát?*
- *Jóska.*
- *Hogy hívják az olvasó juhászt?*
- *Nyájas olvasó.*
- *Hogy hívják a kopasz teherautót?*
- *Tarifa!*
- *Hogy hívják a messziről jött hajléktalant?*
- *Távcöves.*
- *Hogy hívják a lyukas tojás őrzőjét?*
- *Tojáslikőr.*
- *Hogy hívják a fáradt zselét?*
- *Üldögél.*

3. Idegen kifejezések hangzásbeli hasonlóságát használják ki a következő viccek:

- *Hogy hívják az erős WC-pucolót?*
- *Budi Bilder.*
- *Hogy hívják azt a cápát, amelyik állandóan az Antarktisz körül úszkál?*
- *Déli-shark.*

-
- *Hogy hívják az V. kerület orvosát?*
 - *Dr. Oetker.*

4. Az alábbiakban többnyire magyar nyelvű kifejezésekkel, azok eltorzításával idegennek hangzó neveket hoznak létre.

- *Hogy nevezik az első őseibert, aki süteményt sütött?*
- *Almáspitekus.*
- *Hogy hívják az arab fogorvost?*
- *Blend Ahmed.*
- *Hogy hívják a zsemlemorzsát kedvelő énekest?*
- *Elvis Prézli.*
- *Hogy hívják a japán kenekészítőt?*
- *Fakenubafuramuki.*
- *Hogy hívják a japán titkárnőt?*
- *Icuka Decukima.*
- *Hogy hívják az orosz bűvárokat?*
- *Iván Butyburuty és Vasziliy Lebukov.*
- *Hogy hívják az orosz birkózót?*
- *Iván Gyepreteper.*
- *Hogy hívják a kínai autóversenyzőt?*
- *Kinyíra Kanyar.*
- *Hogy hívják az arab mentőorvost?*
- *Koffein Ampullah.*
- *Hogy hívják a japán agglegényt?*
- *Maradokamagamura.*
- *Hogy hívják a szerencsés nindzsát?*
- *Máz-lee.*
- *Hogy hívják a lengyel kocsmárost?*
- *Mikornyiccki!*
- *Hogy hívják a kínai óvodát?*
- *Pelenkaleng Bilikong.*
- *Hogy hívják a görög szakácsot?*
- *Szarakoszt.*

Kiss-Péterffy Márta

Nomen est omen

– avagy egy döglégy emlékiratai

A lenti sorokkal életemet zárom.
Érdekel, milyen volt? Íme memoárom:

Rövidke életem úgy indult pár hete,
Családom megcsodált: Micsoda szép pete!
De a sors mostoha, hamar lettem árva:
Jóanyám otthagytott, egy sajtálba zárva.
Magamból kikelve kirepültem végre,
Lábamat rányomtam süteményre, krémre.
Nem kapott el sosem légyapapír vagy csapda,
Szemem összetett volt, semmi be nem csapta.

Ám a lelkem, sajnos, nem volt ilyen komplex,
Azt hittem, az élet párosan majd jobb lesz.
Egy langy őszi napon barátnőre leltem,
Szárnyam alá vettem, s éltünk tovább ketten.
Szép volt minden, amíg... rá nem beszélt arra,
Nézzem meg, hogy mit rejt a hús mélyű kamra.
Hús feküdt egy tálban, akácmézzel pácolt,
Rögtön rárepültem... de már látom, kár volt.
Ottragadtam benne, s párom nem segélt meg,
Inkább énrám kente rögtön az egérszet.
Mennyi baj van veled! – támadt nekem dúltan,
Azzal úgy otthagytott, zizzenni se tudtam.

Dühében beárult, azaz be is köpött
(Mint a lángolt kolbászt, a kamrapolc fölött).
Veszett zümmögéssel odacsalt egy embert,
Akit a látványom szemlátomást hergelt.
Tudtam, hogy helyzetem több mint csapnivaló,
Érkezett már felém vészjóslón a bakó.
Kezében egy újság, ezzel ütött engem,
A lesújtó hírtől lapos lettem menten.
Hallottam a hangját: „Azt kívánom, dög légy!”
Érzem, fog az átka...

Búcsúzó...: „A döglégy”.

Ui: Ami pedig álnok páromat illeti,
Kövesse sorsomat, azt kívánom neki.
Fogyjon el mielőbb élete kanóca!
(Remélem, hallottad, légyölő galóca...)

Kígyóbűvölet

Tekercs, a ronda anakonda – úgy tartja a mendemonda – nem éppen nyalka alkata miatt örök magányt fogadott. Gondolta, ha már helyzete adott, és illő hüllőlányt sohase kapott, legjobb lesz, ha maga dönt kénytelen: él tovább ezután kéjtelen.

Elhatározása akkor dőlt dugába, amikor belepistult egy ildomos idomú libába. A hegyes begyes lúd maggal teli csőrét épp úgy csűrte-csavarta, hogy belőle egy silány selejtet véletlenül leejtett a kígyó testére – vesztére.

– Szemet vetett reám! Na lám! Ó lesz hát arám – ujjongott a boa (Boah!).

A libához is eljutott a nászötlet nesze, de volt esze. Hamar kapcsolt, hogy ők ketten teljesen mások, és van rá ezer más ok, amiért önmaga s az udvar előtt csak ég vele. Hát ég vele!

Ám a kígyó bevetett minden eszközt! Egyebek közt üldözte: legelőbb a legelőn tette a szépet, majd még tovább lépett. Szedett egy tip-top csokor libatopot, kínált egy szexi liba-topot, majd ajándékához ajánlott egy elit villásreggelit.

De mert a szót szóba kétágú nyelvével öltötte, vágya tárgyát e rémes románctól az undor töltötte.

Ezért így szólt a liba – s ez lett kis híján a végzetes hiba!

– Ideje, hogy számba vegyem, mi nyomja begyem. Más vagy, mint hittem, ne lábatlankodj hát itten! Inkább heverjek liba-libidómmal örökké parlagon a pamlagon – csak Te ne bámulj tátott szájjal énrám! Ne imádj se hangosan, se némán!

Ám hiába volt szívszerelme szava érdes, a kígyó ettől nem lett mégse mérges – hisz boa lévén nem volt az a fajta (bár ez nem múlt rajta). Úgy tűnt hát: lelke lágy. De aztán kitört rajta a bosszúvágy! Így reagált Tekercs – se perc: – Ha hidegvérrel szakítasz velem, ebben nem én vagyok a ludas, kedvesem! Reméltem, hogy szerethetlek, hiszen még csak meg sem vetlek, amiért nem tetszik Neked, amilyen vagyok, és a nyakatekert nyom, amit utánam hagyok. A szívem viszont egy igazi kincs! És bár lábam az nincs, de van rajtam ezer pazar pikkely, s azt nem írja elő semmiféle cikkely, hogy Te rám ezért pikkelj! Nem bújhatok ki bőromból a kedvedért, még ha sszerencsétlenül sszenvedek is sszikklasszivedért! E bensőséges kapcsolat már jussom! Kell, hogy egy fránya lányka egyszer nekem is jusson! Imádlak eszméletlenül, hát meglásd, nem maradsz emésztetlenül!

S nem várva, hogy az értelmetlen érzelemből kígyógyul – nemhiába volt tértől farkig kígyóbúl –, gyűrűjét húzta a libára, ki szárnyait kulcsolta imára.

– Istenem! Taszít ez az iszonyú viszony. Bizony! És micsoda mocskok, mit ez itt összelocsog! Nem leszek egy ilyen pára párja – akárhogy várja –, és nem végzem kihűlőfélben, egy hüllőalfélben! E sziszegő szószegő roppant szerelmével nem fojthat agyon! Ezt nem hagyom! Hát itt hagyom!

S mert a nyúzott lúd ezzel nem túlzott, utolsó erejével elhúzott.

– Micsoda vadlúd ez, szerelmentől szárnyal! – mormolta a kígyó, arcán kaján árnnyal. – Visszajön még hozzám, vágyja ölelésem! Már mint hogyha hagyom! – folytatta epésen.

Persze a liba már sohasem tért vissza. (Manapság szavait gáláns gúnár issza.)

A kígyó viszont váltig vallotta: viszonzatlan érzése tiszta és valós, a lúd hát neki szerelmével örökké adós.

Sosem jött rá, hogy a ravasz ragaszkodás és az állhatatos állkapocs csak ál-kapocs. Inkább becsavarodott testben-lélekből hontalan. Majd kimúlt, ahogy csúszni vágyott: nyomtalan.

Pataki Edit

Mondókák, nyelvtörők, szójátékok

Húsgrúz húsgrúz hiúzt nyúz.
Húsgrúz tust húz.
Húsgrúz túsgrúz húsgrúz buszt húz.
Húsgrúz, kússz!
Juszt nyuszt jut.

Árja cárja várba zárja, árva párja várva várja.
Mária! Dália várja.
Mária pária párja.
Sára! Párja várja.
Párja kára zárja párja.
Tárna zárna, párna várna.

Vár a Klára vára.
Sára bárja nyárra tárva, Klára gyára mára zárva.
Sára s Klára párba' járja.
Mára már a Sára drága sárga márgavára sárna málla.
Sárga pára száll alá a drága várna.
Prága drága.
Sárga spárna s márga drága.

Párja bája mája hája.
Fáj a mája? Rája hája s csájapára rája már ma!
Rája bája: szája májra tágra tárva.
Rája nyája száll alá a bálnahájra.
Nyárra várva árva lárva párja már ma tágra tárja száját, szárba rágva.

Kegyed egyet tehet: jegyre jeget vehet, hegen legyet verhet, hegyen meggyet szedhet, szegen szegyet szelhet.

Irány Irán! Irán virány.
Méla Béla néha-néha béna s léha.
Ugye, ide-oda jut az Ida igaz ügye!

Nyuszi Gyuszi csuszit puszt.
Pici Gyuszi picit puszt.
Sziszfuszi nyuszipuszi.

Fürge ürge szürke szűre csúrbe gyúrve.
Szürke csürhe sülve-főve fűre dől le.

Dőre őre bőre póre.
Dőre őre főre lő-e?
Dőre póre főre lőre?

Csósz Őz, gyózz!
Gőz, főzz!
Csósz, főzz!

Bók s csók jók. Cókmók lóg. Pók óg-móg.
Hukk! Kukk! Mukk! Drukk ukmukfukk csuk.
Zárba zár zár-bazár.

Rest nyest este fest.
Fess Pest messze lesz.
Rücskös bütykös csücskös fütykös, füttyös prücskös-tücskös trükkös bükkös.
Szutykos-lucskos csücskös butykos futkos.

Suta Buda csuda buta.
Fut a buta suta kutya.
Gyula nyula mulya pulya.
Jut-e juta?
Csupa csuta juta juta.
(**juta**: rosnővény)

Makón lakó Jakón akó, lakot rakó Nyakón zakó, jakot faló Takó bakón fakó
za-kón cakó. Csak? Ó!
(**jak**: tibeti szarvasmarhaféle
cakó: gólya)

Szakon cakk, lakon lakk, bakon sakk, jakon makk, nyakon cackpakk csak pakk,
vakon frakk s klakk, vak pakkot rak.
(**klakk**: kürtőkalap)

Eszes leszék, meszet veszek.
Esze mesze messze vesze.
Nesze esze!
Lesz-e esze?
Lesz-e mesze?
Mézed nézed?
Mész! Mész?

Marakodtok? Ma rakodtok!
Mi sikerült? Misi került.
Híres író híre síró.
Verekedtél? Berekedtél.
Miért ékes, mi értékes?

Ön tett el öntettel barackot? Ön vett fel s vetett el tarackot?

Tehetséges? Lehetséges.

Nevetséges? Lehetséges.

Tehetséges? Nevetséges!

Bronzon borzon torzonborzon borzong zordon Gordon.

Kendtek szentek? Kendtek lettek? Kendtek lettek lettek?

Centek mentek.

Kendtek csentek, fentek, kentek, mentek, henteredtek.

Kalapalap a lap.

Annak alapja Anna kalapja, annak a lapja.

Köszönet Papp Ferencnek és A magyar nyelv szóvégmutató szótárának.

Komoly molyboly gomolygott sonkolyon, bolyhos coboly sompolygott ombolyon, fogoly fogoly mosolygott, somolygott zsombolyon, konvoj bolygott, bolyongott molyos konkolyon.

(**omboly**: láp, ingovány)

sonkoly: mézpergetés után visszamaradó lép

zsomboly: aknaszerű üreg, barlang, víznyelő

konkoly: mérges gyomnövény)

Mackó szomszéd bocs-korában (bocs! korábban) bocskorában országúton mendegélt,

vállán vitt egy hátizsákot, gáti zsákot s hát – Izsákot, s önfeledten eddegélt.

(**szák**: hosszú nyélre erősített háló)

Mi ez? réti sáska rőt sisakja? téri táska rút tasakja?

Jöjj, Dömös, öltö dömönt, jöjj, Dömötör, öltö ködmönt, jöjj, Köncöl, öltö köntöst, jöjj, Györk, öltö köcsögöt, jöjj, Gyöngy, öltö löbözt, jöjj Örs, öltö öltönyt, jöjj, Gyöngyöd, öltö pöndölyt, jöjj, Gyöngyös, öltö pömpszöt!

(**dömön**: báránybőrös kabátféle)

köcsög: köcsögkalap

löböz: nyáron viselt, könnyű női kabátka

pömpsz: magas sarkú körömcipő)

Köbgyök öthöz köbgyök ötöt, köbgyök öthöz köbgyök ötöt s köbgyök öt: ötször köbgyök öt.

Kövön görgök, rögön pörgök, földön zörgök, gyöpon dörgök, völgyön csörgök, tönkön döngök, cölöpon hörgök, rönkön röhögök, örökkön nyögök, nyöszörgök.

Ötször-ötször köszönök, ötöt-ötöt köszöntök: Görögföldön köszöntök öt göndör görögöt, Törökföldön köszöntök öt szörfös törököt, Öttömösön köszöntök öt öklös örököst, Körömön köszöntök öt körmös kölyköt, Gyöngyösön köszöntök öt gyöngyös öcsköst.

Görögök között török öltözködött,
törökök között görög költözködött,
görögök között török,
törökök között görög
örökkön kötözködött.

*

Fölöstökömözött Dömötör,
förostökömözött Dömös,
flöstökömözött Töhötöm,
flöstöközött Tömör,
fölostökömölt Kőncöl,
fölostökömöllt Györk,
fröstökömözött Kötöny,
förostökönyözött Gyöngyöd,
fölostökölt Ösön,
fölostökönyözött Gyöngyös,
fröstökölt Ödön,
flöstökölt Örs,
flötströközött Hörcsög,
förostöközött Györk,
föstöközött György,
förostökölt Tömörd.

(Az igék a „**reggelizett**” ige szinonimái.)

(Az utolsó hat „mondóka” a *Nyöszörgők* c. gyűjtemény része.)

e vagy ë?

A tizenötödik magánhangzó védelmében és tisztületére

Dolgozhatnál becsületesen. }	Jövünk hozzád hűségesen. }
Në ne vess a becsületésen! }	Könyörülj a hűségésen! }
Vészésen komoly a helyzet. }	Játszótérről jössz vérésen? }
Vészésen nem viccelődhet! }	Pizskos padon ülsz, vérésen. }
Új ing van a szerelmesen. }	Vétkesen könnyelmű voltál. }
Párja nézi szerelmesen. }	Bosszút në állj vétkesen már! }
Jártál tegnap Hevesen? }	Ha itt élnél Békésen, }
Tiltakozol hevesen, }	ellakhatnál békésen, }
s gúnyolódsz a hevesen! }	derülnél a békésen. }
Én ülök a derésen, tē gyere a vérésen! }	A sütit krémésen szeretem. }
Ha öreg vagy, deresen së kell élned vérésen. }	Veszekédték a krémésen? }
Në állj itt ilyen félszegen! }	Në nézz ilyen idegésen! }
Mosolyognak a félszegen! }	Në gúnyolódj idegésen! }
Elevenen főzik még a rákot. }	Bevallhatod szemérmesen: }
Elevenen nem foghat az átok. }	somolyogsz a szemérmésen. }

Búb is van a bgyesén, }
 ezért jár ily bgyesen. }

Në magyarázd ilyen körülményesen, }
 miért bazsalyogsz a körülményésén! }

Ha tisztélegsz, feszésen! }
 Kötélen állsz? Feszésen? }

Köszörülj a hgyésén, }
 ne bökjön oly hgyésen! }

Írja már le fehérén feketével, }
 hogy jön ki innen fehérén, ha kékell! }

{ Dombos vidékén és hgyésén
 járjuk a táncot hgyésen.

Réttenetesen háborgunk a réttenetésén. Rémésen borzongunk a rémésén.
 Egyenesen haladunk az egyenesén, tekervényésen a tekervényésén.
 Végérvényésen áttörtetsz a végérvényésén? Vészésen rohantok a vészésén.
 Kereken megmondtad, hogy szédülsz a kerekén? Fényésen ragyogtok a fényésén.
 Szaladgálj a füves részén, pihenj lë a gyépesén! }
 Nem nyírom a füvet tovább, meghagyom így, gyépesen. }

Könnyelmú vagy. Veszélyésen }
 közlekedsz a veszélyésén. }

Erélyésen győzhetsz csak az erélyésén. Szépen áll a blúz a szépén.
 Férgetegésen röhögünk a férgetegésén. Szélésen kanyarodsz az úton, a szélésén.
 Hosszan fess a hosszú sávon, röviden a rövidén!
 Mit látsz e képén? Többféleképpen értelmezhetéd.
 Ludas Matyi a derésén fogadalmat tett hevesen.
 Döbrögi már deresen bñnhódott a derésén.

Az -es/-és képzős melléknév többes számban (főnévi használatban: **-ők**, melléknévként: **-ek**)

A szomszéd fiúk vétkesek. A vétkesék kitörték az ablakot.
 A teljesítményük jelesek. A jelesék kiemelkednek.
 Érdekések az énekésék.
 A hitelésék gyakran késnek. A hírek hitelésék.
 Milyen krémésék a krémésék? A krémésék vaniliások, a torták csokikrémésék.
 A magazinok képesek. Képesék vagytok csodákra is.
 A gyermekésék előrejöhetnek. Ezek a kifogások gyermekésék.
 A családtagok egészségésék. Az egészségésék is megfertőződhetnek.
 Vikiék leleményésék. A leleményésék kijátszhatják a gyanútlanokat.
 A kezesék felelnek az adós hátralékaért. A bárányok kezesek.
 Az útpadkák veszélyésék. A veszélyésékén nem szabad közlekedni.
 A részégésék könnyen megtévesztik önmagukat. Antalék részégésék.
 A gallérok prémésék. A prémésék melegebbek.
 A menyecskék tüzesek. A tüzesék könnyen tánkra perdülnek.
 A gyümölcsök édesek. Az édesékből készült befőthöz kevés cukor kell.
 A versenyzők kötelesek elindulni. A kötelesék nem szalagosok!

Köszönettel Mészáros András lelkesedéséért és lelkesítéséért

Szűcs Janka

Ez egy vers

Kalamajka,
Anna ajka,
Jankapanka
nagy kalapja.

Apja-anyja,
angyalarca,
babakarja,
harcsabajsza.

Bab takarja,
ha akarja,
csat csap rajta,
habban kajla.

Sava marja,
nyaka hajla,
vagy haragja
vagy a harca

arra hajtja.
Nupra rakva
halak fajta,
nyara nyalka.

Jaj, a malma...
Hagyva hagyja,
csak az ara
agya fagyva.

Szava hangja,
hasa fala
tapad majd a
kacska talpra.

Tasi Ilona

A fazéknak is van füle

Testrészek és főnevek párosítása

A cipőnek is van nyelve, a kesztyűnek ujjja, a széknek karja, a kabátnak válla, feje a szegnek, haja a kukoricának, szeme a búzának, orra a bakancsnek, szája az üvegnek, foga a fésűnek, toroka a csizmának, garatja a malomnak, nyaka a butykosnak, ránca a szoknyának, háta a kerevetnek, hasa a hordónak, dereka a nadrágnak, lába az asztalnak, talpa a papucsnak, sarka a szandálnak...

SMS

Fordítsák „magyarra” a nótarészleteket!

- 1) 7re m Vrom a NztiNI
o ah a 6os +L
- 2) 2x 2 Nh 5
n cSLs, n MTs,
d vlob skx hBs
a SzmTs
- 3) m mzsQs lkek,
m blod fúk,
m kbrló gzdg szeGnyk
- 4) Ltae m Bpt Jel?
jjn vLM, tkxen cs SZjel

Megoldás:

- 1) Hétre ma várom a Nemzetinél
Ott ahol a hatos megáll
- 2) Kétszer kettő néha öt
Nem család, nem ámitás,
De valóban sokszor hibás
A számítás
- 3) Mi muzsikus lelkek,
Mi bolond fiúk,
Mi kóborló gazdag szegények
- 4) Láttá-e már Budapestet éjjel?
Jöjjön velem, tekintsen csak széjjel

Helységnevek feladványa

Meghatározások:

- 1) nem egyenes + lakása
- 2) koronás uralkodó + csúcsban végződő
- 3) legény párja + puszi
- 4) magvak őrlését végző üzem + te-mérdek
- 5) fodrász igéje + ebben fejlődik a gabona
- 6) vág + kupac
- 7) páros szám + létezik

Megfejtés:

- 1) Görbeháza
- 2) Királyhegyes
- 3) Lánycsók
- 4) Malomsok
- 5) Nyírkalász
- 6) Szeghalom
- 7) Hatvan

Vadászi Árpád

Remek rím romok

Irodalomkritika

A rossz szatíra
csak gonoszat ír a
tárgyáról,
mint egy kupac trágyáról.

Önéletrajz

Szárnyak nélkül szárnyaltam,
tárgyak nélkül tárgyaltam,
árnyak nélkül árnyaltam.
Nyakló nélkül nyakaltam,
akaratlan akartam,
ha viszketett, vakartam.
Szellemem ösztövé, az ösztön ösztökél.

Tétova örömlány ösztöngése

Állj a sarkadra,
és állj a sarkodra!

Fogas kérdés

Fogd magad,
és magad fogd a fogad!
Rajta! Ránts,
a fájdalomra rá se ránts!

Ha a fogad
magad fogod,
tapasztalni fogod,
hogy legjobb a saját fogód.

Sírfeliratok

Nem tudta kipiszkálni torkából a szálkát,
ezért Szent Mihály díszes szekereére szállt át.

Fejfáját majd hirtelen haragja
faragja,
mindig azt hitte,
de a hideg sírba mégis a neje mérge vitte.

Azok között kísérték,
akik a temetőbe kísérték.

Fel kéne kelni
énekelni!

Egy bús, őszi napon azért váltam holtra,
hogy üzletemet lecseréljem erre a sírboltra.

Az elmúlás hirtelen érte,
a halál tűzbe ment érte.

A bíró úr remélte, a halál
döntése alól kibúvót talál,
de nem rajta volt már a talár.

Szójátékgyűjtő pályázatot írt ki 2009-ben a Napútat kiadó Cédrus Művészeti Alapítvány. Folyóiratunk 8. száma ízelítőket közölt tizenhét kiemelt szerzőtől. Az anyaggazdagság miatt a szerkesztőség ígéretet tett, hogy kinél-kinél bővebb választékkal tovább tallózunk az értékes pályamunkákban – egy későbbi füzetmellékletünkben. Ezt az ígéretünket teljesítjük most, s a díjazottakon kívül még három beküldőtől teszünk közzé kevesebb-több gyűjtési eredményt, illetve játékos szóalkotást.

Itt is megismételjük a díjazottak névsorát:

I. díj:

Pataki Edit

II. díj:

Dömötör Andrea, Hidi László,
Pölcz Ádám, Terjéki Tamás (Anyanyelv-
ápolók Szövetsége Ifjúsági Vezetősége);
Gárdonyi Éva; Kiss-Péterffy Márta

III. díj:

Bertalan Tivadar, Tasi Ilona,
Vadászi Árpád

Napkút Kiadó Kft.
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Telefon/fax: (1) 225-3474
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős szerkesztő: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence